

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. А. С. МАКАРЕНКА**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

“ЛІТЕРАТУРА Й ІСТОРІЯ”

08–11 жовтня 2020 року

Запоріжжя
2020

УДК: 82:94(477)(062)

Л 642

Редакційна колегія:

Бакаленко Ірина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Горбач Наталія Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Костецька Любов Олександрівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Кравченко Валентина Олександрівна, кандидат філологічних наук, професор кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Курилова Юлія Романівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Ніколаєнко Валентина Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Проценко Оксана Анатоліївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Слижук Олеся Алімівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Хом'як Тамара Володимирівна, кандидат філологічних наук, професор кафедри української літератури Запорізького національного університету;

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету Запорізького національного університету (протокол № 3 від 30 жовтня 2020 р.)

Л 642 Література й історія : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (08–11 жовтня 2020 р.): у 2-х ч. / редкол. : Н. В. Горбач (відп. ред.), В. М. Ніколаєнко (ред.-упоряд.), І. М. Бакаленко (техн. ред.) та ін. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. Ч. 2. 170 с.

Матеріали збірника присвячені науковому осмисленню взаємодії літератури й історії в національному й глобальному вимірах. Літературознавчий дискурс дослідження літератури поєднаний із лінгвістичними, методичними, соціокультурними та іншими аспектами вивчення окресленого питання.

Основу збірника склали дослідження, найголовніші положення яких виголошено в доповідях учасників Всеукраїнської наукової конференції “Література й історія” (Запоріжжя, 08–11 жовтня 2020 р.).

Призначений для фахівців і всіх, кого цікавлять проблеми української літератури, національної історії, духовності в літературі й культурі.

*За зміст матеріалів і правильність цитування відповідальність несе автор
© Кафедра української літератури філологічного факультету ЗНУ, 2020*

ЗМІСТ

Ласкава Ю. В. ОБРАЗ ГЕТЬМАНА ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО ІВАНА МАЗЕПИ В ІСТОРИЧНІЙ ПОЕМІ В. СЕВЕРИНЮКА «УКРАЇНА КОЗАЦЬКА»: РЕЦЕПТИВНО-ЕСТЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	6
Левчук Т. П. МИТЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РОМАНТИЗМУ ЯК ПЕРСОНАЖІ ІСТОРИКО-БІОГРАФІЧНОЇ ПРОЗИ.....	8
Ленок М. І. ВАРІАНТИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ В ХУДОЖНІХ РЕПОРТАЖАХ М. ЩИГЕЛА ТА О. КРИШТОПИ	12
Лигаркова О. М. МЕЖА В ХУДОЖНЬОМУ СВІТІ РОМАНУ О. ТОКАРЧУК «ВЕДИ СВІЙ ПЛУГ ПОНАД КІСТКАМИ МЕРТВИХ».....	16
Марценішко В. О. ТОПОС СТЕПУ В ІСТОРИЧНІЙ РОМАНІСТИЦІ Г. СЕНКЕВИЧА «ВОГНЕМ І МЕЧЕМ» І М. СТАРИЦЬКОГО «БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ».....	19
Матвієнко В. Е. ХУДОЖНЄ ВІДОБРАЖЕННЯ ПОДІЙ ВІЙНИ НА СХОДІ УКРАЇНИ У ТВОРЧОСТІ Б. ГУМЕНЮКА.....	23
Матішак А. В. ХУДОЖНЄ ЗМАЛЮВАННЯ ТРАГІЧНИХ СТОРІНОК УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ У ТВОРІ І. БАГРЯНОГО «САД ГЕТСИМАНСЬКИЙ».....	25
Матющенко А. В. СОЦРЕАЛІСТИЧНА КІНОСАГА ПРО ЩОРСА: ІСТОРИЧНО-АРХЕТИПАЛЬНИЙ ПІДТЕКСТ	27
Миронок Л. В. РИСИ НЕОКЛАСИЦИЗМУ В ІСТОРИЧНОМУ РОМАНІ Л. КОСТЕНКО «БЕРЕСТЕЧКО»....	31
Миронок Ю. Ю. ХУДОЖНЯ ДЕТАЛЬ ЯК ЗАСІБ ХАРАКТЕРОТВОРЕННЯ В РОМАНІ В. ШКЛЯРА «ХАРАКТЕРНИК».....	35
Москвітіна Д. А. СПЕЦИФІКА ХУДОЖНЬОГО ОСМИСЛЕННЯ ПОДІЙ РАННЬОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ ІСТОРІЇ В ДРАМІ ДЖ. Н. БАРКЕРА «ІНДІАНСЬКА ПРИНЦЕСА, АБО ПРЕКРАСНА ДИКУНКА»....	39
Мушкетик Л. Г. НАРОДНІ УЯВЛЕННЯ ПРО «СВОЇХ» ТА «ЧУЖИХ» ІСТОРИЧНИХ ГЕРОЇВ В УКРАЇНСЬКІЙ ФОЛЬКЛОРНІЙ ТРАДИЦІЇ ЗАКАРПАТТЯ.....	43
Нікітюк Я. В. ОБРАЗ ЮЛІЯ ЦЕЗАРЯ В ІТАЛІЙСЬКИХ ПРОЄКЦІЯХ ОДНОЙМЕННОЇ П'ЄСИ В. ШЕКСПІРА..	49
Ніколасенко В. М. ХУДОЖНЯ СТРАТЕГІЯ ТВОРЕННЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ-ВОЛОДАРКИ В РОМАНІ Р. ІВАНЧЕНКО «ОТРУТА ДЛЯ КНЯГИНИ».....	51
Ніколова О. О. СПЕЦИФІКА ХРОНОТОПУ КІНОРОМАНУ П. ЯЦЕНКА «НЕЧУЙ, НЕМОВ, НЕБАЧ».....	56
Ольшанська О. О. АРХЕТИП ХОРТИЦІ У ТВОРЧОСТІ М. БРАЦИЛО.....	59
Орманжи В. Є. ОБРАЗ ХАРКОВА 1920–1930 РОКІВ У РОМАНІ А. ТА С. КЛІМОВИХ «МОЯ БОЖЕВІЛЬНА»..	60
Перцева В. А. ФОЛЬКЛОР І ЛІТЕРАТУРА: ОСОБЛИВОСТІ ПОБУТУВАННЯ.....	64
Петухова О. І. ВЕЛИКА ВІЙНА 1914-1918 РОКІВ У ДОЛЯХ ГЕРОЇВ РОМАНУ Р. ЦВІРЛЕЯ «ТАМ ТОБІ БУДЕ КРАЩЕ».....	66
Поповський А. М. УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО У ТВОРЧОСТІ С. РУДАНСЬКОГО.....	68
Пустовіт В. Ю. СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИЙ ДИСКУРС ПИСЬМЕННИЦЬКОГО ЕПІСТОЛЯРІЮ.....	73

Рахно К. Ю. КОЗАКИ-БОГАТИРІ У ФОЛЬКЛОРІ ХОЛМЩИНИ.....	77
Ромас Л. М. СПЕЦИФІКА ЗОБРАЖЕННЯ РЕАЛІЙ ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ В ІСТОРИЧНИХ РОМАНАХ Ю. МУШКЕТИКА.....	81
Ромашенко Л. І. НОВИЙ РОМАН В. БАХРЕВСЬКОГО «ЦАРСЬКА КАРУСЕЛЬ. МУНДИР І ФРАК ЖУКОВСЬКОГО» В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ ПРОЗИ.....	84
Садко Л. М. ВОБРАЗИ САВЕЦКАЙ ГІСТОРЫІ Ў СУЧАСНАЙ ЕКСПЕРЫМЕНТАЛЬНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ПАЭЗІІ.....	91
Сиротенко В. П. Максименко О. Л. АЛЮЗІЙНА НАСНАЖЕНІСТЬ ОПОВІДАННЯ С. БОРЗЕНКА «ЦВІТ ПАПОРОТІ».....	95
Сірінюк-Долгарьова К. Г. Стеценко Л. Г. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЯВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ Й ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ В ПУБЛІЦИСТИЦІ.....	98
Слижук О. А. МОТИВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИКО-ПРИГОДНИЦЬКІЙ ПРОЗІ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ.....	101
Смирнов О. В. ДИСКУРС ПЕСИМІЗМУ В УРБАНІСТИЧНОМУ ТОПОСІ ЛІРИКИ М. БРАЦИЛО.....	106
Соколова В. А. ІСТОРІЯ В АВТОЕПІТЕКСТУАЛЬНОМУ ПИСЬМІ: «АДРІАНОВІ СПОГАДИ» М. ЮРСЕНАР..	109
Соболь О. В. ЛОНДОНСЬКИЙ ТЕКСТ У ТВОРІ П. АКРОЙДА «ШЕКСПІР. БІОГРАФІЯ»: ІСТОРИЧНИЙ ФАКТ VS ХУДОЖНИЙ ДОМИСЕЛ.....	113
Стасик М. В. СИМВОЛІКА ТА ОБРАЗНА СТРУКТУРА РОМАНУ В. ЯВОРІВСЬКОГО «У МЕНЕ ВЕЧЕРЯВ ІСУС. КНЯГИНЯ ОЛЬГА – ВЕЛИКА ГРІШНИЦЯ, ЯКА СТАЛА СВЯТОЮ».....	117
Сухенко І. М. ON FICTIONALIZING NUCLEAR EVENTS: CHORNOBYL CASE.....	119
Теодорович А. Ю. СВІЙ, ЧУЖИЙ ЧИ ІНШИЙ / ІНАКШИЙ? (ЗА РОМАНОМ С. ДЗЮБИ, А. КІРСАНОВА «ЗАБОРОНЕНИЙ: ІСТОРІЯ ЖИТТЯ І БОРОТЬБИ ВАСИЛЯ СТУСА».Й ЕСЕЄМ І. ГОЛЬФМАНА «СЕРЬОЖА»).....	121
Торкут Н. М. СМЕРТЬ КОРОЛЯ АНГЛІЇ ГЕНРІХА ІV В ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ РЕНЕСАНСНОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ ТА ДРАМИ: Е. ГОЛЛ, Р. ГОЛІНШЕД, В. ШЕКСПІР.....	125
Федоренко О. Б. ФОЛЬКЛОРНІ ДЖЕРЕЛА ІСТОРИЧНОЇ РОМАНІСТИКИ ХХ СТОЛІТТЯ.....	131
Філоненко С. О. ЛЕМБЕРГ – БЕРЛІН – ВЕНЕЦІЯ: ШПИГУНСЬКІ ІСТОРІЇ В РЕТРОДЕТЕКТИВАХ Б. КОЛОМІЙЧУКА.....	135
Хвостенко Є. Ю. «НЕНАДІЙНИЙ» НАРАТОР У РОМАНІ О. ІРВАНЦЯ «ХАРКІВ-1938»	138
Хом'як Т. В. ХУДОЖНЄ МОДЕЛЮВАННЯ ОБРАЗУ ДМИТРА ЯВОРНИЦЬКОГО В РОМАНІ БРАТІВ КАПРАНОВИХ «СПРАВА СИВОГО».....	142
Хом'як Т. В. Поплавська Т. О. ХУДОЖНЄ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАНЕПАДУ КОЗАЦЬКОЇ ВОЛЬНИЦІ В ПОВІСТІ О. БАСАНЦЯ «УТРАЧЕНІ СКАРБИ».....	146

Черняк Ю. І. МОДЕЛЮВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ БІОГРАФІЇ В. ШЕКСПІРА В УКРАЇНСЬКІЙ РАДЯНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ.....	149
Чорний І. В. ФУНКЦІЯ ІСТОРИЧНИХ РОЗДІЛІВ У РОМАНІ ЛАДИ ЛУЗІНОЇ «БІСИ З ВОЛОДИМИРСЬКОЇ ГІРКИ».....	153
Шаболдов О. В. ОБРАЗИ КОЗАЦТВА ЯК ВИЯВ НАЦІОНАЛЬНОЇ МАСКУЛІННОСТІ У ТВОРЧОСТІ Ю. ДАРАГАНА.....	157
Шаладонова Ж. С. ТЭМА КАЗАЦТВА Ў БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ.....	161
Шульга О. О. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБРАЗУ МОТРОНИ КОЧУБЕЙ В ІСТОРИЧНИХ ТВОРАХ Р. ІВАНИЧУКА «ОРДА» І Б. ЛЕПКОГО «МОТРЯ».....	166

Література

1. Піддубна Н. Теорія теолінгвістики: феномен біблійності в українській лінгвокультурі та омовлення релігійної картини світу (аналіз дискурсивної практики XIX ст.) : монографія. Харків : Майдан, 2019. 448 с.
2. Руданський С. Твори : у 3 т. Київ : Наукова думка, 1972. Т. 1. 547 с.

Пустовіт В. Ю.

д. філол. н, професор

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (Северодонецьк)

СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИЙ ДИСКУРС ПИСЬМЕННИЦЬКОГО ЕПІСТОЛЯРІЮ

Для людини XXI століття асоціація з листуванням зводиться хіба що до електронного листа, а в більшості випадків – до спілкування онлайн у мережі й сучасних порталах за допомогою електронних гаджетів. У цьому, як і в кожній справі, є позитивні сторони: швидка, миттєва відповідь, постійний зв'язок, зручність тощо. Проте, є важлива проблема – таке листування (або просто переписка) не має пам'яті для нащадків, а, можливо, комусь буде цікаво дізнатися через двадцять-тридцять років, наприклад, про побут студентства, інтереси й вибір дозвілля, стосунки тощо.

Останнім часом видавництва активно публікують листи, щоденники видатних людей минулого, а письменники звертаються до призабутого жанру історико-біографічного роману. Очевидно, це своєрідна реакція на потребу відродження листування як культурного феномена, що зберігає для прийдешніх поколінь і картини епохи, і портрети людей, і загальний фон суспільного життя. Безумовно, першість за такого підходу належить XIX століттю.

Нами не випадково обрана заявлена тема наукового пошуку, адже для відображення достовірної картини суспільно-історичного дискурсу XIX століття мають неоціненну вагу письменницькі епістолярні діалоги. За влучним визначенням проф. О. Борзенка, «словесність, будучи яскравим віддзеркаленням етнічної ментальності, виступила водночас одним із найбільш вагомих чинників творення новочасного національного буття» [1, с. 3]. Українська література в контексті національно-культурної атмосфери XIX століття була певною реакцією на політичні проблеми, отже, першими українськими політиками по праву можна вважати представників нашого письменства. У цей же час література була покликана формувати національну свідомість українства, цілеспрямовано прямувати до пробудження національної ідеї.

У контексті національно-культурної атмосфери XIX століття для українського письменства вкрай важливим було питання побудови стійких і довготривалих міжкультурних контактів, формування яких неможливо уявити без таких ключових понять, як толерантність, миролюбність, прийняття цінності культур інших народів тощо. Зазначене характеризує сутність загальнолюдської культури, є невід'ємними її складниками.

Розглянемо суспільно-історичний дискурс письменницького епістолярію на прикладі листів видатних діячів означеного періоду. Так, випробування міжкультурним аспектом супроводжувало практично протягом усього життя творчу діяльність П. Куліша. Митцеві, з огляду на його молодий вік (листи першого тому написані у віці 22–37 років), було надзвичайно складно, наприклад, представляти свої інтереси в

Московії. Постійно шукаючи свого місця в бурхливому світі, митець часто вдавався до зіставлення національних особливостей. Зокрема в одному з листів про проведення святкової великодньої служби в Росії і вдома, він зазначав: «Передня часть церкви полна была народу, который лежал и сидел сплошными массами на полу, усыпанном ветвями ёлок. Это были богомольцы из отдалённых частей Москвы и окрестных деревень, дожидавшиеся заутрени. Картина библейская! Были мы и в других соседних церквях, но там все уж стоя слушали чтения Деяний Апостольских» [3, с. 254].

Цінними для нащадків є мемуарні свідчення, спогади, згадки у листах про визначну подію національно-культурного масштабу – відкриття пам'ятника І. Котляревському в Полтаві (1903 рік). Про цей захід збереглося багато матеріалів, зокрема опубліковані спогади С. Єфремова. Митець детально подав хронометраж свята, яке по праву вважалося «першим українським прилюдним виступом громадою» [2, с. 157]. Тут же він наголошує на пафосності й винятковості цієї події: «Не треба забувати, що діялось це за часів Плеве, коли всякий протест, усяке незадоволення гасилося, не розбираючи способів, коли ще менше церемонилися з маніфестантами, ніж тепер, коли зверху все ніби спокійно й тихо було і на всіх языках все мовчало...» [2, с. 157]. Учасники свята були обурені тими обмеженнями, що висувала адміністрація: «Виявилось, що министерство внутренних справ прислало городському голове гострый наказ, щоб ні в якому разі не допускати на святі, під час засідання в думі, української мови, зробивши виняток тільки для депутатів з Галичини» [2, с. 153]. Незважаючи ні на що, всі виступали українською мовою: «Апогею свого настрої дійшов, коли на трибуні з'явилася поважна постать посла Романчука й полилася з уст його українська мова. ... це для багатьох було щось нечуване. Але це нечуване переконувало просто самим фактом свого існування і приймалося як факт, як щось таке, що інакше не може і не повинно бути» [2, с. 156].

Уже тоді, і С. Єфремов, і всі учасники заходу бачили, що виступати треба громадою, спільно, щоб перемогти у двобої з системою. Таким чином «полтавське свято вперше довело існування українського громадянства і вперше ж показало, яку силу мають організовані виступи громадою та як імпонують вони стороннім людям» [2, с. 158]. І. Карпенко-Карий під враженнями від урочистостей писав у листі С. Єфремову про значущість цієї події: «Це знамените свято. Другого такого, мабуть, не тільки діти наші, але й онуки не діждуть. Пам'ятник першому українському поетові! Подумайте!.. Діждали, слава Богові! Певно будуть і закордонні гості. Я собі уявляю: 200 інтелігентів українців, скрізь українська мова!..» [8, с. 220].

Цікавими свідченнями суспільно-історичного дискурсу є й інші листи І. Карпенка-Карого, зокрема описи місць перебування, убоління за розвій національного театрального мистецтва та якості художньої продукції. Так, у листі до рідного брата драматург зауважував на історичній місії, яку здійснює народ: «Ні один народ у Європі не переживав того, що ми, українці, в 20-му столітті! Тоді, як усі давно вже знають хто вони – ми тільки починаєм довідуватися; тоді, як усі давно в яснім признанню своїх прав національних і вселюдських бажань – ми тільки просинаємось і все те, що другі вже мають, [нам] треба здобувать!» [8, с. 235]. На жаль, ці слова виявилися пророчими, Україна і далі виборює національну ідентичність.

Письменник щиро радів виходу часопису «Рідний край» (1905–1916), редагованого Панасом Мирним і Оленою Пчілкою і бажав стати «цілком народним, лишаячи другим часописам бути загальними» [8, с. 323]. Тут же наголошував, що крім матеріального забезпечення, народу треба якомога більше дбати про духовне зростання: «Народ нуждается ... в моральной стежці, по якій треба його вести не хибно. Химери розвіються,

а правда, одна правда стане назавжди путеводною зорею» [8, с. 323]. Ці рядки писалися, коли серед народу наростали революційні настрої, про які письменник зазначав: «У нас проявляються небажані з культурного боку випадки: підпали, самоправство і, навіть, убивство... Поганий настрій. Що воно буде – не можна відгадати. Грабежі, підпали і убивства – ще культур не робили» [8, с. 316–317], сповіщалося в листах про події початку літа 1905 року, що стали передумовою кривавих історичних подій.

Національно-громадська діяльність О. Кониського належним чином була поцінована лише після смерті, про що свідчать позитивні відгуки М. Грушевського та С. Єфремова про його роль у становленні українства. Відкривають завісу участі письменника в історії української літератури листи О. Кониського до І. Шрага. Для письменника епістолярій мав надто велику силу, тому й неодноразово порівнював листи з «живильною водою» [7, с. 73].

Нелегко визначити домінуючу тему епістолярного спілкування, оскільки все, що оточувало й хвилювало О. Кониського, знаходило відображення в його листах. Однак, провідна думка все ж таки проходить крізь спадщину листів – це уболівання, підтримка й допомога представникам українського письменства й, звичайно, робота по укладанню життєпису Т. Шевченка – справи усього життя. Так, уже з першого листа зустрічаємо подяку за влаштування на роботу В. Самійленка. Опікування долею письменника не полишало О. Кониського, він був обурений бажанням Сивенького (*псевдонім В. Самійленка. – прим. наша. – В. П*) виїхати на Кубань: «І що отсе примірковав собі Сивенький?! Се він сам лізе в халепу! Куди таки йому смотрителювати в Колонії! Пропаде чоловік не за понюх табаки» [7, с. 169]. Письменник і справді не знайшов собі місця на чужині й жалівся про це в листі до М. Коцюбинського. Так само О. Кониський звертався з проханням про влаштування «наших людей» у Чернігові – Б. Грінченка, І. Руденка.

Листи відображають не лише стан літературно-культурної атмосфери часу, а й взаємостосунки письменства. О. Кониський виявляв поважне ставлення до Л. Глібова, з яким мав давні й дружні стосунки; завжди в листах до І. Шрага просив передати йому вітання; влаштував панахиду по смерті байкаря. З нагоди річниці наукової діяльності М. Стороженка О. Кониський подав у листі своє ставлення до письменника: «Стороженко, звісно, з погляду строго національного нічого добродійного не зробив, хоча і лиходійного нічого. Вже ж пак се заслуга (коли тільки заслуга?) «отрицательная» [7, с. 62]. Письменник активно співпрацював з редакцією «Кіевской старины», подавав матеріали до біографії Кобзаря, віднайдені в московських архівах, відомі також і наукові статті про М. Щепкіна й Т. Шевченка.

О. Кониський ретельно збирав інформацію про Т. Шевченка, яку тільки було можливо знайти. Не розуміючи інфантильності інтелігенції й письменства, обурювався млявістю щодо вшанування його пам'яті: «Як багацько у нас написано про Шевченка і як ми мало знаємо його!.. 9/10 з того, що написано, просто хлам, що закривав собою яскраві факти дійсно многостраждального життя великого мученика» [7, с. 98]. З радістю сповіщав у листах до І. Шрага про найдрібнішу нову знахідку, як-от, акварелі, рукописи: «Мені пощастило роздобути кілька віршів Шевченкових, ще не друкованих. Є між ними дуже гарні. Роздобув і силу варіантів до тих, що вже надруковані. Є варіанти і цікаві, і важні. Нарешті здобув перше видання «Кобзаря» [7, с. 163–164].

Епістолярна спадщина письменників містить чимало інформації й про періодичні видання ХІХ – початку ХХ століття, про причетність більшості з них до редагування й видання періодики. Так, з ініціативи О. Кониського було організовано видання антології української літератури за сто літ у трьох томах «Вік». На жаль, ім'я

О. Кониського не часто згадується сьогодні літературознавцями, листування письменника також залишається малодослідженим. Його зв'язки з однодумцями щодо видання антологій і словників, мовного розвою українства, друкування спадщини славетних діячів національної культури – все в його епістолярії. Сучасним дослідникам відкрите широке поле для оприлюднення роздумів і мрій видатної людини, для віднайдення інформації про «білі плями» в україністиці.

Протягом 2016–2018 років вийшло листування Лесі Українки без вилучень, зі збереженням авторського правопису. Тематика листів різноманітна: від побутових родинних дрібниць до політичних дебатів з однодумцями й опонентами, і звичайно, враженнями від подорожей.

Часто в листах ідеться про ставлення Лесі Українки до Московії. У родині обговорювали питання лікування в Росії, на що в листі до матері дев'ятнадцятирічна дівчина написала: «Не кь добру это!» так чогось мені здається: нам, українцям, не щастила доля ніколи в тій Московщині. «Сржуть» вони мене ще там добре» [4, с. 94]. Цікавими є спостереження Лесі за росіянами-туристами в Ялті: «Тут в Чукурларі все Москва зібралась, кого не спитай: звідки ви? Зараз відповідь: «изь Масквы». Я досі не стріла нікого земляків. Що воно за знак?» [4, с. 461]; в Італії: «А тутешні росіяне, в тім числі і брат Садовського, що недавно приїхав, мене злять: все їм негода!» [5, с. 509–510].

Неординарними замальовками є записи про перебування Лесі Українки в Криму, Єгипті, Болгарії, Італії, Грузії, з докладним описом перебігу щоденного життя, національних свят. Так само можна прослідкувати й певні історичні події, як-от, події Першої Балканської війни: «Войни звідсі не чутко, але видко військо, ранених, і якось почувается пригнічений настрій міста – вечорами темрява, днями тільки діловий гомін, але ні співів ні музики, як бувало раніше» [6, с. 615–616]. Викликала занепокоєння в Лесі й політична ситуація в Італії початку ХХ століття: «Італія теж неспокійна: готується на початок марця загальний страйк почт, телеграфів і залізниць. Правительство заміряє замінити страйкових військовими» [5, с. 402].

Акцентувавши увагу лише на дециці успадкованого нами письменницького епістолярію, який відтворює суспільно-історичний дискурс ХІХ століття, зазначаємо, що епістолярна спадщина видатних українців очікує на дослідників, а збережена в ній соціокультурна інформація – на оприлюднення в наукових джерелах. З мозаїчних фрагментів листів із часом витвориться різнокольорова мозаїка крос-культурної взаємодії між народами, націями, культурами, людьми.

Література

1. Борзенко О. Сентиментальна «провінція»: (Нова українська література на етапі становлення). Харків : б. в., 2006. 322 с.
2. Єфремов С. На святі Котляревського (3 згадок самовидця). *Київська старовина*. 1998. № 5. С. 150–159.
3. Куліш П. Повне зібрання творів / упоряд., комент. О. Федорук. Київ : Критика, 2009. Т. 2 : Листи 1850–1856. 672 с.
4. Леся Українка. Листи : 1876–1897 / упоряд. В. Прокіп (Савчук), передмова В. Агеєвої. Київ : Комора, 2016. 512 с.
5. Леся Українка. Листи : 1898–1902 / упоряд. В. Прокіп (Савчук). Київ : Комора, 2017. 544 с.
6. Леся Українка. Листи : 1903–1913 / упоряд. В. Прокіп (Савчук). Київ : Комора, 2018. 736 с.

